

**A szóbeli felvételi vizsga szaktárgyi témakörei és irodalomjegyzéke a
TÖRTÉNELEMTANÁRI
mesterképzési szakra**

A tanári mesterszakra jelentkezők szóbeli felvételi elbeszélgetésen vesznek részt, mely két részből áll: **pedagógiai és szakmai ismeretek**. A felvételi pontok megállapítása a pedagógiai és az (első) szakmai elbeszélgetés alapján történik.

A szakmai ismeretekről a történelem tanár szakon az alábbi módon zajlik a felvételi elbeszélgetés. A Történettudományi Intézet az *ókor a közép- és koraiújkor*, valamint az *új-és legújabb kor* felvételi témaköreit három külön csoportra bontva (csoportonként öt-öt témakörben) határozta meg. A jelentkezőnek lehetősége van a három nagy korszak témakörei közül EGYET-EGYET szabadon kiválasztani, melyről a szóbeli felvételin beszélgetni szeretne.

A felvételin e három, (különböző korszakot érintő) témakör közül a felvételi bizottság egyet jelöl ki a felvételiző számára.

A szakmai felvételi beszélgetés során a történelmi gondolkodás, a térbeli és időbeli tájékozódás képességeit vizsgáljuk. A felvételi témakörei nagy, átfogó témákat határoznak meg, melyek segítségével a felvételi bizottság elsősorban azt kívánja vizsgálni, hogy az alapképzés során elsajátított tárgyi tudás és módszertani ismeretek alkalmazásával a jelentkező miként tud áttekinteni nagyobb ívű folyamatokat, az egyes történelmi jelenségek térbeli és időszakonként változó jellemzőit, a közöttük kimutatható összefüggéseket, képes-e összehasonlító elemzésekre.

A fő folyamatok, szakaszok logikus felvázolását jól kiválasztott példákkal kell illusztrálni, illetve bizonyítani. (A vizsgabizottság esetenként kérni fogja, hogy az alapképzés tananyagában szereplő konkrét példán bizonyítsa a felvételiző egy-egy állítását.)

A témakörökhöz kérdéseket, illetve szempontokat adtunk, melyek a felvételizőt segítik a felkészülésben. A szempontok orientáló jellegűek.

Az 50 kreditesek részterületi képzésből érkező jelentkezők számára (akiknek a történelem a második tanári szakja) az alkalmassági vizsga ugyanígy zajlik.

Felvételi témakörök – ókortörténet:
(EGYET kell választani!)

A történelem tanári képzésre felvételiző az általa kiválasztott tétel témaköreiből egyet ismertető részletesen. A szóbeli felvételi során érintőlegesen szóba kerülhetnek a tétel többi témaköre is.

1. tétel: Az ókori társadalomtörténet kérdései

(Az őskori kultúrák (Közép-Kelet vagy Balkán vagy Kárpát-medence paleolitikuma) – Az ókori Kelet társadalmainak főbb jellemzői (Mezopotámia, Egyiptom) – Az ókori görög világ társadalma (az athéni demokrácia, oligarchikus berendezkedés a görög világban: Spárta) – Az ókori Róma társadalmának jellemzői a köztársaság korában – Az ókori Róma társadalmának jellemzői a principátus korában)

2. tétel: Az ókori politikatörténet kérdései

(Útban a civilizáció felé (a neolitikum kezdetei) – Mezopotámia története a Kr.e. 3. és 2. évezredben – Az asszír és perzsa birodalmak – Egyiptom történetének főbb periódusai – A görög történelem a kezdetektől a perzsa háborúig – A görög világ története a perzsa háborúktól Nagy Sándor haláláig – Róma terjeszkedése Itáliában és a Római Birodalom kialakulása Iulius Caesarig – A principátus és a római császárkor története – Pannónia története)

3. tétel: Az ókori gazdaságtörténet kérdései

(Az élelemtermelés és a háziiparok kialakulása, a nomadizmus – Az ókori keleti gazdaság általános jellemzői – A polisz mint gazdasági egység – Távolsági kereskedelem az ókori Rómában – Egy római provincia gazdasága – Kereskedelem, szállítás és kereskedelmi árucikkek az ókorban)

4. tétel: Az ókori vallástörténet kérdései

(A vallás kezdetei az őskorban (barlangfestészet, idolk, temetkezés stb.) – Istenhit és túlvilághit az ókori Egyiptomban – A görög mitológia és a görög istenvilág jellemzői – A római vallás jellegzetességei – Az Ószövetség és kialakulása, a zsidó vallás – A keresztény vallás kialakulása – Üldöztetéstől az államvallásig, a kereszténység a Római Birodalomban – Ókeresztény emlékek Pannoniában)

5. tétel: Az ókori művelődéstörténet kérdései

(Az írás kialakulása és története az ókorban – Az egyiptomi művészet és emlékei – A görög költészet (Homérosz, lírikusok, drámaköltők) – A görög történetírás – A római irodalom az arany- és ezüstkorban, az ókori regény – A római történetírás – Egy római provincia művelődéstörténeti emlékei)

Ajánlott irodalom:

- Burenhult, Göran: *Az első emberek. Az ember származása és őstörténete*. Az ember képes története, Budapest, Magyar Könyvklub, 1995.
- Burenhult, Göran: *A kőkori világ. Vadászó-gyűjtögető és korai földművelők*. Az ember képes története, Budapest, Magyar Könyvklub, 1995.
- Leakey, Richard: *Az emberiség eredete*. Világ-Egyetem, Budapest, Kulturtrade, 1995, 1997.
- Kákosy László: *Az ókori Egyiptom története és kultúrája*. Budapest, Osiris, 2005.
- Kuhr, Amélie: *Az ókori Közel-Kelet*. Piliscsaba, PPKE, 2005.
- Oppenheim, A.L.: *Az ókori Mezopotámia. Egy holt civilizáció portréja*. Budapest, Gondolat, 1982.
- Miller, J. Maxwell – Hayes, John H.: *Az ókori Izrael és Júda története*. Piliscsaba, PPKE, 2003.
- Hegyí Dolores – Kertész István – Németh György – Sarkady János: *Görög történelem a kezdetektől Kr.e. 30-ig*. Budapest, Osiris, 2006.
- Németh György – Ritoók Zsigmond – Sarkady János – Szilágyi J. György: *Görög művelődéstörténet*. Budapest, Osiris, 2006.
- Adamik Tamás: *A római irodalom az aranykorban*. Budapest, Telosz, 1993.
- Adamik Tamás: *A római irodalom az ezüstkorban*. Budapest, Telosz, 1994.
- Alföldy Géza: *Római társadalomtörténet*. Budapest, Osiris, 2000.
- Brandt, Hartwin: *Az ókor alkonya. A kései Római Birodalom története*. (GEO Corvina Tudástár) Budapest, Corvina, 2006.
- Ferguson, Everett: *A kereszténység bölcsője*. Bp.: Osiris, 1999.
- Grant, Michael: *Róma császárai*. Bp.: Corvina, 1996.
- Havas László – Hegyi W. György – Szabó Edit: *Római történelem*. Budapest, Osiris Kiadó, 2007.
- Hahn István: *Róma istenei*. Budapest, 1975.

Tóth István: *A rómaiak Magyarországon*. Budapest, 1975, 1979.

Magyar régészet az ezredfordulón. (Főszerk.: Visy Zsolt) Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Budapest, 2003.

Felvételi témakörök – a középkor- és koraújkor története:

(EGYET kell választani!)

1. Európa demográfiai és gazdasági viszonyai a középkorban és a koraújkorban. A Kelet-Nyugat munkamegosztás kérdése és a gyarmatok gazdasági szerepe. (Európa népesedési görbéinek alakulása, az ipar fejlődése, főbb iparágak és ipari központok. Az európai városfejlődés régiói és jellegzetességei, a mezőgazdasági technika változása. A Mediterránneum és a Hanza kereskedelmi rendszere. Braudel „gazdasági világ” modellje. A világgazdaság kialakulása a 16-17. században, a gyarmatok gazdasági szerepe.)

2. Az állam és az egyház formaváltozásai a középkori és a koraújkori Európában a Római Birodalom bukásától az abszolút monarchia kialakulásáig. (A barbár királyságok hatalmi rendszere, Európa politikai térképének kialakulása a 10-11. században. A hűbériség és a feudalizmus fogalma. A rendi állam és az abszolút monarchia Európában. Az investitúraharc hatása a nyugati egyházra. A reformáció és politikai következményei.)

3. Európa régióinak kialakulása és változása a középkorban és a koraújkorban. (A civilizációs és civilizáción belüli törésvonalak kialakulása a 10-17. századi Európában. Az 1000- 1200, 1200- 1450, 1450-1700 közti időintervallum jellegzetességei „Európa három történeti régiójában”. A „Karolinghatár” évszázados jelentősége. Nyugat-Európa, Köztes-Európa, Kelet-Közép-Európa, Kelet-Európa fogalma.)

4. Az európai szellemi áramlatok hatása Magyarországra a 11-17. században. (A latin és az ortodox kereszténység párhuzamossága. Magyarország és a Szentszék: az investitúra, a kereszties eszme, aschisma kérdései. A huszitizmus magyarországi hatása. A humanizmus, a reformáció és az ellenreformáció Magyarországon: időbeli megjelenése, hatása, következményei. Eltérések a három részre szakadt Magyarországon.)

5. Írásbeliség, művelődés és az anyagi kultúra (régészeti hagyatékek, épített örökség, a mindennapi élet tárgyi világa) a 10-17. századi Magyarországon. (Az irodalom és a hivatali írásbeliség kialakulása és változásai. A reformáció kulturális hatása. Az oktatás magyarországi intézményei és a külföldi ismeretszerzés lehetőségei. A honfoglaló magyarság régészeti hagyatéka, a középkor és a koraújkor építészeti emlékei: királyi, egyházi építkezések és a nemesség mintakövetése. Az életmód (táplálkozás, öltözködés, hagyományok) alakulása.)

Ajánlott irodalom:

Angi János- Barta János: *Európa a koraújkorban*. Debrecen 2006.

Katus László: *A középkor története*. Bp. 2000.

Szűcs Jenő: *Vázlat Európa három történeti régiójáról*. Bp. 1983.

Magyar középkori gazdaság- és pénztörténet. Szerk. Gyöngyössi Márton. Pécs 2006.

Magyarország története. Szerk. Romsics Ignác. Akadémiai kiadó, Bp. 2007.

Felvételi témakörök – Az új és legújabb kor története:

(EGYET kell választani!)

A témakörökben a magyar és az egyetemes történelem együttesen jelenik meg! Fontos, hogy a felvételiző ismerje és el tudja helyezni a magyar történelem eseményeit/folyamatait egyetemes történeti keretekben!

1. Kontinensek, államok és régiók közötti kapcsolatok tartalmának és jellegének

változásai a 18-20. század folyamán. (egyetemes és magyar történelem)

Háborúk, békék, szövetségi rendszerek és békerendszerek a 18-20. században. A gyarmatok jelentősége, a gyarmati státusz változásai. A kontinensek közötti munkamegosztás változásai, a kontinensek közötti kapcsolatok jellegének alakulása. Nemzetállamok és birodalmak születése és bukása, mindezek nemzetközi hatásai és lehetőségei (az európai egyensúly politikájától az EU bővítésig). Az USA létrejötte és világpolitikai szerepvállalásának változása a 18-20 század folyamán. Az Európa feletti hegemonia megszerzésére irányuló törekvések (pl. Napóleon, Hitler, Sztálin). A globális világ kialakulása és erőviszonyainak alakulása a 18-20. században (a gyarmati birodalmak, a világháborúk, a hidegháború, a Népszövetség és az ENSZ, az Európai Unió létrejötte), a technikai fejlődés és az információáramlás globalizáló hatásai.

2. A társadalomfejlődés és annak mozgatórugói a 18-20. században. (egyetemes és magyar történelem)

A főbb demográfiai mutatók alakulása Európában és Magyarországon a 18-20. század folyamán.

A demográfiai változások okai (politikai, gazdasági, kulturális fejlődés, a higiénés viszonyok, migrációs folyamatok stb.). A társadalom szociális és egyéb rétegződésének változásai Magyarországon és Európában a 18-20. század folyamán. A társadalmi struktúrák változásainak okai. Az európai társadalomfejlődés térbeli és időbeli eltéréseinek vizsgálata. Egyház(ak), vallás(ok) státusának változása a politikai és társadalmi szekularizálódás évszázadaiban. Közép-Kelet-Európa etnikai és vallási sokszínűsége, az etnikumok és vallások kölcsönhatása és konfliktusai.

3. A kultúra fejlődését befolyásoló tényezők; a kulturális fejlődés hatása a társadalom életének más területeire. (egyetemes és magyar történelem)

Az oktatásügy, a tudomány- és technika, a tömegkultúra, az információ- és kultúraközvetítés fejlődése. Az egyes művelődéstörténeti és művészeti irányzatok kialakulása és változásai (a barokk; a klasszicizmus; a felvilágosodás; a romantika és realizmus; a XIX. század második felének stílusirányzatai: szimbolizmus, impresszionizmus, szecesszió; az avantgard; neoavantgard és posztmodern). A változások mozgatórugói, a művészetek és a társadalom viszonyának változásai, a társadalmi és politikai célok formálódása, az eszközrendszer alakulása.

A diktatúrák hatása a közművelődésre és a művészetekre. A kultúra és a politika kölcsönhatásai.

A kultúra és a társadalom kölcsönhatásai. A kultúra és a gazdaság kölcsönhatásai. A történeti források jellemzőinek változása a legutóbbi három évszázadban.

4. Hatalmi és politikai struktúrák, az államszervezet változásai a 18-20. század folyamán. (egyetemes és magyar történelem)

Az állam(szervezet), a politika és a közhatalom változásai és formaváltozatai a 18-20. században Európa különböző régióiban. (Abszolutizmus-fajták, alkotmányos államformák, parlamentarizmus, diktatúrák és demokráciák változatai.) Az államfejlődés mozgatórugói.

A modern politikai nemzetek - és nemzetállamok - létrejötte, időbeli és térbeli különbségeik jellemzői Európában. Klub-, tömeg- és rétegpártok, a társadalom politikai participációjának változása. A társadalmi és gazdasági viszonyok hatásai a politikai intézmény- és eszmerendszer változásaira.

5. A gazdasági fejlődés trendjei, a gazdasági szerkezet változásai a 18-20. században. A gazdasági fejlődés hatása a társadalmak életének más területeire.

A közgazdaságtani elméletek megjelenése és fejlődése nagy vonalakban, alapvető nézeteik (merkantilizmus, fiziokratizmus, Adam Smith, Keynes, Marx, Friedmann közgazdasági elméletei). A preindusztriális és a modern gazdasági növekedés. Konjunktúrák és válságok

(Kondratyev, Rostow, Maddison) és ezek okai, jellemzői. Az állami szerepvállalás és tervszerű gazdálkodás változatai (állami beavatkozás vagy neoliberalizmus, államosítás, magánosítás) a kapitalista világban és a szocialista blokk országaiban. A pénzügyi rendszer átalakulása napjainkig (az aranyalapú rendszertől a bretton-woodszi rendszer megszűnéséig). Az ipari forradalmak és hatásuk a technika-technológia fejlődésére, az üzemszervezeti formákra, majd a településszerkezetre és a társadalom rétegződésére. A közlekedés és a kommunikáció forradalma. Az európai integráció és a gazdasági globalizáció folyamata napjainkig.

Ajánlott irodalom:

- Bebesi György (szerk.): *A hosszú 19. század rövid története*. Pécs, 2005, Comenius.
- Davies, Norman: *Európa története*. Budapest, 2002, Osiris. 543—839. o.
- Diederiks, H. A., Lindblad, J. Th., Noordam, D. J., Quispel, G. C., Vries, B. M. A., Vries, P. H.
- H.: Nyugat-Európa gazdaság- és társadalomtörténete. A rurális társadalomtól a gondoskodó államig. Bp.: Osiris Kiadó, 1995. 13-31., 160-335.
- Fischer Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989: tankönyv és atlasz*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs 2005.
- Gergely András (szerk.): *Magyarország története a 19. században*. (2. bőv. kiadás) Budapest, Osiris, 2003.
- Gyáni Gábor – Kövér György: *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*. Osiris, Budapest, 1998. 139–341.
- Hahner Péter: *A régi rend alkonya*. Budapest, 2006, Panem.
- Kennedy, Paul: *A nagyhatalmak tündöklése és bukása: Gazdasági változások és katonai konfliktusok*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992. 243–507. o.
- Magyar Kódex*. Kossuth Kiadó, 2000. 3. kötet., 4. kötet és 5. kötet egyháztörténeti és nemzetiségtörténeti fejezetek.
- Magyar művelődéstörténet*. Szerk.: Kósa László. Osiris, Budapest, 1998.
- Magyarország története*. Szerk.: Romsics Ignác. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007.
- Mezey Barna (szerk.): *Magyar alkotmánytörténet*. Budapest, Osiris, 1998. (195-233, 263-4, 266-270, 278-289, 296-301, 307-311, 317-325, 328-335, 337-347, 352-362.)
- Ormos Mária – Majoros István: *Európa a nemzetközi küzdőtéren*. Budapest, 1998, Osiris.
- Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Bp. 1999.
- Valuch Tibor: *Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében*. Osiris Kiadó, Bp. 2000.

Ha a szóbeli vizsgával kapcsolatban kérdése lenne, dr. Csibi Norbert egyetemi adjunktus az alábbi címen várja levelét: csibi.norbert@pte.hu